

ΓΙΟΒΑΝΝΑ

Η συμφωνία της χαράς

μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ

Γιοβάννα: *Η συμφωνία της χαράς*

ISBN 978-960-04-5085-9

Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Στέλλα Τσάλα
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Γιοβάννα*, 2020

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε.*, 2020

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Μια λέξη

Θέλω να βρω μια λέξη αλλιώτικη,
μια λέξη που να είναι μια
και να 'ναι όλες.
Μια λέξη όχι απ' αυτές με
τις πολλές τις συλλαβές και τις ορθογραφίες.
Και να 'ναι απλή,
τόσο απλή,
που να μπορεί να με χωρέσει.
Μια λέξη φως κι αρώματα,
σπίθες βροχής στον ήλιο του χειμώνα.
Να 'ναι μια λέξη για το αταξίδευτο,
όλο αφρό και ξάρτια.
Να σκίζει κύματα,
να βουτάει μπροστά σε ύψος και σε βάθος.
Μια λέξη δελφινόκαρδη,
να στάζει εμπιστοσύνη,
να περιγελά χελιδονόψαρα,
να φτερουγίζει γλάρους.
Μια λέξη όρτσα, με το πανί ετοιμόγενο,
να μου φυσάει στ' αυτή κοχύλια.
Θέλω μια λέξη ουρανό,

που να τον δίνω μια,
να γονατίζει αυτός,
για περάσω από πάνω του,
κι απ' το απάνω του
πιο πάνω ακόμα.
Μια λέξη να μαζεύει
τους ανέμους μου,
να λείπει την ώρα δίχως δείκτες,
να μου φωνάζει: τρέξε, πέτα,
το Τώρα χάνεται,
πιάσ' το σφικτά, μη και σου φύγει η στιγμή
που σου 'στειλε η Εντυχία.
Και να 'ρχεται τραγούδι άμωμο,
αυγινό,
απ' τις κορφές τις μέσα,
να μου φοράει αρχαία φτερά,
να μου ξεθάβει μνήμες.

Κι εγώ
να ψάλλω Ωσαννά,
στις μέρες καλωσόρισμα,
στα χρόνια
που όλο φεύγουν.

Δεν θυμάμαι πότε πρωτόνιωσα το κενό. Μια – πώς να την πω; – απόσταση. Ναι, και ακινησία μέσα κι έξω μου. Όταν βρισκόμουν μπροστά σε γεγονός που κανονικά έπρεπε να με ταραξεί, στήλη εγώ – άλατος ή δωρικού ρυθμού ποια η σημασία;

Με άλλα λόγια, αγαπώ τους φίλους μου πολύ, το νιώθω και το τονίζω συνέχεια, αλλά αν τους τύχαινε, ο μη γένοιτο, κάτι άσχημο, ας πούμε ένα ατύχημα, ή μια αρρώστια, αυτή η απόσταση σήκωνε το τείχος της κι εγώ κολόνα πάλι. Ούτε λύπη ούτε συμπόνια. Τίποτα. Βοηθούσα βέβαια αν χρειαζόταν, έτρεχα, παραστεκόμουν, αλλά η απόσταση υπήρχε. Λες και δεν ήταν δικοί μου άνθρωποι αλλά ξένοι. Καθόλου φυσιολογικό αυτό απ' όπου κι αν το πιάσεις, και το 'νιωθα πάντα, μέχρι τις δυο καθοριστικές στιγμές στη ζωή μου που τα άλλαξαν όλα, που με άλλαξαν για πάντα.

Όταν ήμουν στην κοιλιά της γυναίκας που με γέννησε, σήκωνε τη ραπτομηχανή της – η ίδια το 'λεγε –, εκείνη την παλιά, έπιπλο με μαντεμένα πόδια και πεντάλ, οκάδες

τότε γύρευε πόσες, και την κουβαλούσε από τη μια άκρη του δωματίου μέχρι την άλλη – ξέρω 'γώ πόσων μηνών θα 'μωνα στα σωθικά της; – για να με «ρίξει». Είχε προηγηθεί καβγάς βέβαια με τον σπορέα μου, όταν – σκασμένος σίγουρα ο άνθρωπος – μου την έστειλε. Μάλιστα, κατευθείαν σε μένα η μούντζα. Αλήθεια σας λέω, την ένιωσα, και για μια αλλιιώτικη στιγμή σταμάτησα να συμπληρώνομαι. (Ίσως από τότε να εγκαταστάθηκε και η κολόνα που σας είπα.) Αμέσως μετά, βήματα – τ' άκουσα καθαρά – κι η πόρτα βροντολόγησε, πίσω του ασφαλώς.

Να 'φταιγε η φτώχεια; Το σεξ χωρίς στοιχειώδη γνωριμία, χωρίς αγάπη; Καλέσανε γρήγορα γρήγορα τον παπά – συχνά οι γάμοι γινόντουσαν στα σπίτια τότε – και είπαν το ναι, εκείνος γιατί του γυάλισε και πώς αλλιώς να τη ρίξει εκείνες τις εποχές χωρίς στεφάνι, κι εκείνη για να φύγει από το σπίτι της, να γλιτώσει από την γκρίνια της μάνας της, τη ζήλια του αδερφού της και το κουσκούς της γειτονιάς, που παραμόνευε πίσω από τις κουρτίνες.

Αλήθεια, τι ξέρουνε τα κύτταρά μας για όλα αυτά; Ζούνε τη ζωή τους, λέει η βιολογία: γεννιούνται, μεγαλώνουν, ερωτεύονται, κάνουν σεξ, πολλαπλασιάζονται, πεθαίνουν, ακριβώς όπως και στον έξω κόσμο. Στο μεταξύ έχουν ιδέα, άραγε, τι συμβαίνει στην ολότητά τους, σ' εμάς δηλαδή;

Εγώ πάντως ως έμβρυο τα έπαιρνα όλα είδηση από κει μέσα. Μπαίνανε οι καβγάδες, ταραζόμουν κι άρχιζα να κλοτσάω, να χτυπιέμαι, αφού, σύμφωνα με την εμβρυολογία, το έμβρυο ακούει και καταλαβαίνει τα πάντα, τους

θορύβους, τους τσακωμούς, τη μουσική, κι αναλόγως ταράζεται ή χαίρεται και την ίδια στιγμή τα αποθηκεύει όλα. Πού, όμως; Πού τα κατέγραφα εγώ ως έμβρυο, αφού ο εγκέφαλός μου δεν ήταν έτοιμος; Στο DNA μου ασφαλώς, πού αλλού; Οι ερευνητές ανακάλυψαν ότι από γενιά σε γενιά το DNA αλλάζει, δεν μένει ίδιο. Πώς; Μα καταχωρίζοντας τα πάντα στους έλικές του: σήμερα, τάδε του μηνός, καβγάδες δύο, μούντζες τρεις, σπασίματα δύο, για να τα κληροδοτήσει στους επερχόμενους αθώους. Έτσι δεν επιτυγχάνεται η εξέλιξη του είδους που τόλμησε να αναφέρει ο Δαρβίνος; Το DNA τα μαζεύει και τα κληροδοτεί στους επιγόνους. Τώρα, πόσο ένοχος είναι ο κληρονομήσας που βγήκε στριμμαδί, άλλο κεφάλαιο αυτό.

Σήμερα που σας τα λέω είναι μια ωραία μέρα, ο ήλιος λάμπει, το θαλασσί γύρω του είναι πιο εκθαμβωτικό από κείνον. Συννεφάκι κανένα. Σεπτέμβρης. Καλοκαίρι σε ρετάλι, και δεν κουνήθηκα να πάω πουθενά. Πού θα έβρισκα τόση ομορφιά, τόση μαγεία όση εδώ που ζω μόνιμα πια; Μόνο μια φορά πήγα για καμιά βδομάδα στη Χαλκιδική, να δω θάλασσα. Έφτασα και μέχρι τον Άθω και τσατίστηκα. Τι θα πει γυναίκες όχι; Για να τιμήσουν την Παντάνασσα το κάνανε ή για να συνεχίσουν το κατεστημένο της ανδροκρατίας, με τη γυναίκα αναγκαίο κακό; Είμαι σίγουρη ότι αν ρωτούσαν την Κεχαριτωμένη, θα τους ονόμαζε ρατσιστές. Μάνες δεν γίνονται οι αρσενικοί, και η Παναγιά ήταν γυναίκα-μάνα, γιατί να μη θέλει τις ομόφυλές της, και τις

μάνες μάλιστα; Ο γιος της υπερασπίστηκε τις γυναίκες, τις έφερε στην ίδια θέση με τους άντρες.

Παρένθεση: Πάντως, αν ήμουν άντρας, θα πήγαινα να δω τους αναχωρητές. Ποιος ξέρει, αν μου περνούσε από το μυαλό, μπορεί, στα δύσκολά μου, να κατέφευγα κι εγώ πίσω από τη μάντρα τους. «Περιοργούσα», κατά το λεκτικό του χωριού του άντρα μου, να μπω στη σκέψη τους, να δω τι τους έσπρωξε σ' αυτόν τον αφύσικο βίο, τι τους κρατάει εκεί, πώς τα πηγαίνουν με τις φωτιές που ανάβει η φαντασία σε συνεργασία με τη σάρκα. Άραγε, πιστεύουν όλοι στον Θεό ή κάποιοι, κοινωνικοί λιποτάκτες, βρήκαν απάγκιο πίσω από τους μοναστικούς τοίχους; Κι απορίας άξιον, ποιος άραγε – αυτό κι αν μ' έτρωγε – Τον υπηρετεί καλύτερα: κάποιος που είναι κλεισμένος στη μάντρα ενός μοναστηριού και προσεύχεται για να σωθεί η ψυχή του ή ο άλλος που, κόντρα σε μύριες αντιξοότητες, αγωνίζεται με αξίες ανθρωπιστικές για τη ζωή και τον πλησίον; Και γιατί έχουν αναγάγει σε βδελυγμική αμαρτία το «αυξάνεσθε και πληθύνεσθε» της εντολής Του; Αυτό δεν δίνει πάτημα στον Εξαποδώ να οργιάζει; Παλεύουν για την ψυχή τους, σου απαντάνε. Καλά, έξω με τα θηρία να τους δω.

Άι στο καλό, ένιωσα να κολάζομαι μ' αυτές τις σκέψεις. Η ζωή είναι διπολική. Διπολικός γεννιέται κι ο άνθρωπος, δύο οι πλευρές στο νόμισμά του. Κι εγώ ήξερα πολύ καλά τι σήμαινε αυτή η λέξη, αφού γεννήθηκα και μεγάλωσα δίπλα σε ένα τέτοιο άτομο. «Αν φύγεις από κοντά μου, θα καταστραφείς», μου έλεγε η γυναίκα που με γέννησε (μάνα

θα τη λέω στο εξής, για συντομία), κι αφού μου πέρασε την άποψη ότι το παν σε μια γυναίκα είναι η ομορφιά – νόστιμη εκείνη – ένα βράδυ σοβαρά σοβαρά με πληροφόρησε: «Δεν έμοιασες σε μένα, που είμαι όμορφη, έμοιασες του πατέρα σου, που είναι άσχημος». Τότε, εκείνη ακριβώς τη στιγμή, δώδεκα χρονών εγώ, γνώρισα και το «μαχαίρι». Όχι εκείνο που καθαρίζει πατάτες, αλλά εκείνο που σε σκίζει απ' το στομάχι μέχρι κάτω. Από τότε πήρε να σαλεύει το έδαφος κάτω από τα πόδια μου, από τότε χάθηκε η χαρά των νιάτων μου. Έσκυβα, καμπούριαζα, έτρωγα με φίλους και τα χέρια μου τρέμανε, γιατί θα έβλεπαν από κοντά πόσο άσχημη ήμουν. Σιγουριά, αυτοπεποίθηση, εμπιστοσύνη σε μένα, αυτοεκτίμηση, ελευθερία, στα τάρταρα όλα. Βλέπεις, κανείς δεν μου 'χε διαβάσει το παραμύθι με το ασχημόπαπο που έγινε κύκνος. Και να 'ταν μόνο αυτά; Βήμα και έλεγχος, βήμα και άρνηση, αποφάσεις για μένα χωρίς εμένα. Και η ανάσα μου ακόμα από κείνη έπρεπε να περάσει. Από την άλλη, πάλευε να τα βγάλει πέρα με τον μισθό του πατέρα μου, που τέλειωνε στις είκοσι του μήνα κι όχι στις τριάντα, την έβλεπα να πλένει, να συγυρίζει, να μαγειρεύει, να σκοτώνεται να βρει σε εποχές σκληρές το γάλα, το φάρμακο για το παιδί, με τον άντρα, κολόνα του σπιτιού, να ζει στον κόσμο του. Ούτε ένα καρφί στον τοίχο δεν ήξερε ο πατεράκος μου να βάλει. Φυσικό κι επόμενο λοιπόν να καταλαμβάνει η μάνα μου την πρώτη θέση κάθε φορά που αναφερόμουν στους δυο τους. «Η μάνα κι ο πατέρας μου», έλεγα όταν μιλούσα γι' αυτούς, ούτε μια φορά «ο πατέρας κι η μάνα μου».

Και μεγάλωσα κάποτε. Χρόνια στερημένα, μίζερα, με φόβο πολύ, με καβγάδες κάθε μέρα, κάθε μέρα. Παρ' όλα αυτά, φιλόλογος. Ναι, κατάφερα και πήρα το πτυχίο. Αδιόριστη και με όλα τα κόμπλεξ του κόσμου, με είχε φάει η γυναίκα που με γέννησε. Από τα είκοσι τρία όλο «παντρέψου» και «παντρέψου» το πήγαινε, κι έμενε άπνη τις νύχτες μη μείνω στο ράφι, όπως η αδερφή του πατέρα μου στο δικό του το χωριό, κάτοικοι σαράντα περίπου. Τώρα, πώς ταίριαζε το «αν φύγεις από κοντά μου» και λοιπά με την παντρεία... Σίγουρα το πρόγραμμά της θα περιείχε συγκατοίκηση, μη σου πω και ύπνο ανάμεσά μας στο κρεβάτι.

Έτσι, μ' αυτήν την πλύση εγκεφάλου, συν το «άσχημη» βεβαίως βεβαίως, όταν σκόνταψα στον γαμπρό, δεν είπα να αλλά ούτε και όχι. Απλούστατα, με την κολόνα παρούσα πάλι, έγινα κυρία.

Συγχωρήστε με, αλλά θα ήθελα να μείνω για λίγο σ' αυτό το «κυρία». Παλιά υπήρχε από τη μια ο έγγαμος βίος και το ράφι από την άλλη. Κι ο έγγαμος βίος δεν πά' να 'τανε μαρτυρικός, δεν πά' να μέτραγε μέρες άχαρες, πνιγηρές, χαμένες, ούτε γι' αστείο σύγκριση με τον εξευτελισμό να είσαι τοποθετημένος σε ράφι και να αυτοξεσκοινίζεσαι, βιγλάροντας τον κόσμο από κει με αγκαλιά το «Οχ... ο καημένος εγώ...» (άσχετο αν μοιρολογεί γυναίκα, αρσενικό πάντα το παράπονο στο χωριό του άντρα μου).

Κάθε γυναίκα παντρεύεται για να φτιάξει τη ζωή της, πιστεύανε κάποτε, και αμφισβήτηση καμία. Αρκεί να δει

κανείς μια από τις αθώες ταινίες του '50-'70 και θα καταλάβει τι εννοώ. Κύριος σκοπός των νέων ο γάμος (στο σινεμά από έρωτα πάντα, στη ζωή από συνοικέσιο στη συντριπτική πλειοψηφία). Και το πιστεύουν και πολλοί σημερινοί: σωτήρια λύση ο γάμος. Μόνο που οι καιροί αλλάζανε. Τα κορίτσια ερωτεύονται και, με τις ευχές των γονιών τους πια, συζούν με το αγόρι τους για κάνα δυο, τρία, τέσσερα και βάλει χρόνια, κάνουν και παιδιά, για να είναι σίγουροι ότι κανένας τους δεν έχει πρόβλημα, και μετά αποφασίζουν. Δημαρχείο κατά προτίμηση, με την αίσθηση ότι πιο εύκολα από κει το πάνε στη διάλυση εφόσον η συμβίωση δεν ευδοκιμήσει. Στην εκκλησία σοβαρεύει το πράμα. Άσε που είναι αστείο να ακούς τον παπά να λέει, εν γνώσει του φυσικά, «Και έσονται οι δύο εις σάρκαν μίαν», με το βλαστάρι τους τριών τεσσάρων χρόνων δίπλα τους να παραστέκεται.

Εγώ χαίρομαι όταν βλέπω κάτι τέτοια. Χαίρομαι τα ζευγάρια που είναι φιλαράκια. Που όταν τσακώνονται βροντάνε πόρτες, σπάνε ό,τι βρούνε και μετά γελάνε, αγκαλιάζονται, φιλιούνται παθιασμένα και κάνουν το πιο ευφάνταστο, το πιο ευλογημένο σεξ της φύσης.

Τέλος πάντων, δεν άρχισα καλά, κι έχω να σας πάω σε μακρύ ταξίδι.

Παντρεύτηκα λοιπόν κι εγώ σύμφωνα με την επιταγή τού από τα βάθη των αιώνων ερχόμενου άγραφου νόμου, αλλά και για να μπορέσει να κοιμηθεί η μάνα μου – αυτό

πού το βάζεις; Ο γαμπρός πάντως – Λάκης το όνομά του, από το Απόστολος, Νίκη το δικό μου, κι όχι υποκοριστικό – δεν ήταν τυχαίος: σοβαρός, με κύρος, άριστος κατά πανθομολογίαν στο επάγγελμά του, απόλυτα έντιμος, ευειδής, πιστός φίλος, μυαλό κοφτερό, πολλά υποσχόμενο χαμόγελο για ωραία συμβίωση κατά τη βραχύτατη μνηστεία, και πολύ, πάρα πολύ, ασφυκτικά πολύ, το τι θα πει η μάνα του, το σόι του, το χωριό του στην Αρκαδία, οι φίλοι του, ο κόσμος όλος – αργότερα φάνηκε αυτό.

Κι έτσι πήγα, που λέτε – στην τελετή σάς πάω τώρα. Στολίστηκα, νυφικό με ανάγλυφες μαργαρίτες όλο το ύφασμα, ραμμένο στο σπίτι από πανάξια και παντελώς άσημη μοδίστρα, κι η απαστράπτουσα λιμουζίνα ξεκίνησε για την εκκλησία με τη χαρά ζωγραφισμένη στο μακιγιάζ μου, γεμάτη τούλια, μπουκέτο από πανάκριβα, ειδικά για την περίπτωση, τριανταφυλλάκια του ενός πόντου στο χέρι, και τον πατέρα μου ευτυχισμένο – ναι, αυτός ήταν. Ε, λοιπόν, δεν είχα δει πιο σφιγμένο άνθρωπο από τον άντρα που στεκόταν στο δεξί μου για το «ους ο Θεός συνέζευξε». Αν τον ρωτούσες εκείνη την ώρα τι θα 'θελε, «να διακτινιστώ», θα σου απαντούσε. Σίδερο μονάχο. Λες και τον είχαν πάρει για ανάκριση, με τα ισόβια να κρέμονται πάνω από το κεφάλι του. Μάτι έβγαζε. Μα αφού εκείνος το ζήτησε, ρωτιέμαι τώρα, αφού με εξετίμησε, με «ηράσθη» σχεδόν – το σχεδόν δικό μου – κατά τα αρχαία και καθαρηνουσιάνικα ελληνικά, τον πίεσε κανείς; Γιατί το 'κανε; Μήπως γιατί είχε φτάσει κοντά τριάντα πέντε και τον έτρωγε η μάνα του κι εκείνος;

Μμμ, αν ήταν αυτό, τότε γύρισε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι!

Και γίναν, που λέτε, όλα τα τυπικά και άτυπα, κόσμος πολύς, φίλοι, γνωστοί, άγνωστοι, το χέρι του έτρεμε όταν με κρατούσε να κατέβουμε τις σκάλες της εκκλησίας και μέχρι τη στολισμένη με άσπρα άνθη και κορδέλες λιμουζίνα. (Όχι, το μπουκέτο με τα τριανταφυλλάκια δεν το πέταξα, όπως στο σινεμά, πίσω μου, κι έτσι καμιά από τις ανύπαντρες δεν χάρηκε που κάποια στιγμή θα είχε την τύχη τη δική μου.) Και φωτογραφίες βέβαια, χαμόγελα πανευτυχίας στο πίσω παρμπρίζ, φιλιά ιπτάμενα από τους έξω, καλαμπούρια αλμυρά των κολλητών, κι έτσι φύγαμε στολισμένοι, σφιγμένοι, άγνωστοι και ξένοι για την κατάκτηση του συμβίου μας.

Μισάωρο μετά μπήκαμε στο δωμάτιο του ξενοδοχείου, κοιταχτήκαμε – χαμόγελο, αγάπες, προετοιμασία ούτε δείγμα –, συνενυρέθημεν – όπως είθισται μετά το μυστήριο –, άντε να ξεμπερδεύουμε και μ' αυτό δηλαδή, με μένα να διανύω τα πρώτα του έγγαμου βίου μου μέτρα πιο χαζή, πιο ηλίθια από ποτέ· κι ο εαυτός μου, ίδιος αρκούδα με χαλκά στη μύτη, να τραβιέται από ένα νέο αφεντικό, πιο ανυπεράσπιστος από ποτέ.

Μετά το γαμήλιο ταξίδι τού πρότεινα να διοριστώ, να δουλέψω. «Γιατί», με ρώτησε, «σου λείπουνε λεφτά; Δεν το χρειάζεσαι», και το 'κλεισε το θέμα. Παρ' όλα αυτά, εγώ υπέβαλα τα χαρτιά μου για διορισμό, αλλά η υπόθεση χά-

θηκε ανάμεσα στις δημοσιοελληνικές καλένδες και στην προσχώρησή μου στη ρουτίνα.

Από την άλλη, είχα και τη μάνα μου, που πίστευε ότι το κτήμα της είναι κτήμα της και δεν θα της το 'παιρνε κανείς. Έμπαινε στο σπίτι απρόσκλητη, με το κλειδί – ας τολμούσα να μην της το 'δινα –, έτοιμη να επέμβει στα πάντα με κάθε ευκαιρία. Της χρωστούσα, βλέπεις, αφού εκείνη με γέννησε, εκείνη θυσιάστηκε για μένα, το χρέος μου απέναντί της ήταν ανεξόφλητο εις το διηνεκές.

Και για να κάνουμε την αφήγηση πιο γλαφυρή, έπρεπε να τη δείτε πώς έκανε όταν ανοίχτηκε η διαθήκη του πατέρα της και παππού μου. Κοκκίνισε, έσφιξε την τσάντα που κρατούσε τόσο, που ασπρίσανε τα δάχτυλά της. Αν μπορούσε, στο κεφάλι της συμβολαιογράφου θα πέταγε την καρέκλα που καθόταν. Κι αυτό γιατί, άκουσον άκουσον, ο γεννήτοράς της, Φλωρινιώτης και Καστοριανός στην καταγωγή και χρόνια γουναράς, τόλμησε να αφήσει σε μένα τις καταθέσεις του και μαζί το κτήμα του στο Λιμνοχώρι, χωριό στη λίμνη Ζάζαρη, με το σαπιοκάλυβο που έμπαζε ποτάμι το νερό, όπως μας έλεγε, κάθε που έβρεχε. Γι' αυτό κι όποτε πήγαινε, χειμώνα καλοκαίρι, έμενε στον ξενώνα Ζάζαρη του φίλου του από τον στρατό, του Νίκου Σαμουλίδη. Στη διαθήκη του μάλιστα μου μνηούσε να πάω δίχως άλλο κατάκει και να του πω χαιρετίσματα. Δεν πήγα βέβαια, πώς να πάω, που είχα υπογράψει ισόβια καταναγκαστικά με την Αρκαδία, τη γενέτειρα του συζύγου μου; Αλλά θα σας μιλήσω πιο κάτω γι' αυτό.

Τον αγαπούσα πολύ τον παππού μου. Συχνά τον έπαιρνα να πάμε οι δυο μας βόλτα, για καφέ ή ό,τι άλλο, να μιλήσουμε, να μου πει ιστορίες από το στρατιωτικό, από τη ζωή του. Κι εκείνος όμως με αγαπούσε. Μωρό ακόμα με πήγαινε βόλτα με το καρτσάκι κι αργότερα στην παιδική χαρά, να με κουνάει στις κούνιες. Μια φορά μάλιστα, μεγάλο κοριτσάκι εγώ πια, με πήγε να δω στη γειτονιά μια παράσταση Καραγκιόζη. Δεν θυμάμαι τίποτα από το έργο. Σκιές μόνο στο τεντωμένο ασπροσέντονο και τα γέλια που κάναμε γυρίζοντας σπίτι, λέγοντας ξανά και ξανά: «Κουνάει, δεν κουνάει... Κουνάει, δεν κουνάει...» που έλεγε κι ο Καραγκιόζης, ούτε που θυμάμαι γιατί. Ανοιξαμε την πόρτα γελώντας με σουρντίνα, ακροπατώντας, να μην ξυπνήσουμε τους άλλους. Ξεχνιούνται αυτά;

Με την κόρη του όλο «γκρι και νταφ» το πηγαίνανε, γάτα-σκύλος δηλαδή. «Ποιανού έμοιασες;» της φώναζε. «Ούτε η μάνα σου ούτε εγώ είμαστε έτσι».

Απ' όταν έπαθε το πρώτο έμφραγμα, λιγόστεψε το πηγαινέλα του στο κτήμα κι εγώ πηγαينوερχόμουνα πιο συχνά στο τριάρι του στο Παγκράτι. Το δεύτερο έμφραγμα δεν ήρθε σύντομα, αλλά ήταν το τέλος. Έμεινα νύχτες κοντά του. «Μη χαραμίζεις τη ζωή σου», μου είπε σε κάποια απ' τις τελευταίες του μέρες. «Δεν είσαι ευτυχισμένη, το 'χω καταλάβει. Βρες τη δύναμη και σπάσε τα δεσμά. Την έχεις».

Στα χέρια μου έφυγε, εγώ του έκλεισα τα μάτια.

Κι έτσι ήρθε η ώρα της διαθήκης. Μήνες τρωγότανε η

μάννα μου μετά: «Τον άκαρδο, τον... τον... τον..., που άφησε τα λεφτά στην εγγονή του, λες και δεν είχε κόρη...» Έρμε παππού, αν τα άφηνες στον γείτονα, λιγότερο άχτι θα σε είχε.

Τώρα που το σκέφτομαι, λέω, λέω, αλλά τι να 'κανα μαζί της; Αυτή ήταν, αυτή μου 'λαχε για μάννα. Τη διάλεξα εγώ πριν ξαναενσαρκωθώ, υποστηρίζει για παρηγόρια, φαντάζομαι, η ινδουιστική θρησκεία. Το κάρμα μου, λέει, ήταν φορτωμένο δανεικά κι είχα να ξεχρεώσω – κοίτα πού καταφεύγει ο άνθρωπος απ' τον φόβο του θανάτου!

Στ' αλήθεια, δεν έχω γνωρίσει και πολλούς με μάννα σαν τη δική μου, αλλά κι όσους έχω γνωρίσει, τι να τους πω τώρα που ξέρω, τινάζετε τα όλα στον αέρα; Θέλει τη δύναμη που είπε ο παππούς μου, και πού να τη βρουν, που τις περισσότερες φορές τους την κλέψανε με ριφιφί από το διπλανό δωμάτιο άνθρωποι δικοί τους; Αυτή την τρύπα βρίσκει ο Φόβος και μπουκάρει, για να μεταχειριστώ την αγοραία αλλά πολύ κατατοπιστική λέξη. Τρυπώνει και θροναίζεται κυρίαρχος για μια ζωή, για δύο.

Ο Φόβος! Όλα μου τα νιάτα μου 'φαγε, τη ζωή μου. Πώς μπόρεσα και έκανα τις σπουδές μου, πώς πήρα το πτυχίο μου... Όλες τις χαρές μου εκείνος τις κατάπινε. Ούτε με τα χρήματα του παππού, που ήρθαν κάπως αργά όντως, τόλμησα να πατήσω πόδι. Κολλημένη στα όσα μεθοδικά μου είχε περάσει η μάννα μου, η μανούλα, η μαμά μου, πώς να δω ότι υπήρχα κι εγώ κι είχα δικαίωμα στον ήλιο; Ξέρετε εσείς πιο στυγνή προδοσία από το να απλώνει τα χεράκια

του το παιδί να βρει προστασία στην ταμένη για τον σκοπό αυτό αγκαλιά κι εκείνη να πλέκει γύρω του ιστό που θα ζήλευαν κι οι ταραντούλες; Τι είναι μητρότητα, μου λέτε; Το γνωρίζουν όλες οι γυναίκες; Ή μήπως θα έπρεπε να διδάσκεται σε όσες πέφτουν στο κρεβάτι για λόγους απόλαυσης, όπου η αναπαραγωγή τούς την έχει στημένη; Όχι, θα πω με πείσμα εγώ. Η αγάπη δεν διδάσκεται, μεταγγίζεται. Η Αγάπη, με άλφα κεφαλαίο, υπάρχει στα γονίδιά μας. Πρωταρχική ενέργεια, αφού από το Μπιγκ Μπανγκ κιάλας εξοπλίστηκαν τα μονοκύτταρα μ' αυτήν, τροφή και προστασία της δημιουργούμενης αλυσίδας των όντων. Χωρίς αυτή γίνεται να συλληφθεί και να αναπτυχθεί ισορροπημένα έμβρυο; Κι αν πείτε ναι και γυρίσετε την πλάτη, τι σόι ανάπηρο θα βγει στον κόσμο τούτο, τον Μικρό, τον Μέγα;

Τι κάθομαι κι αναμασάω πάλι... Ο Σκορπιός, το ζώδιό μου, δεν ξεχνάει ποτέ, λέει η αστρολογία. «Είσαι ανεκδιήγητη», με ακούω κάθε φορά, αλλά εγώ εκεί, τα σκεπαρνοσκοτωμένα, που λέγαμε κάποτε.

Για να κλείσω το κεφάλαιο, να πάω παρακάτω, πρέπει να πω πως έζησα την αποδημία των γεννητόρων μου: καρδιά ο πατέρας μου σε μια μόνο νύχτα, εγκεφαλικό η μάνα μου δυο μήνες μετά, που κράτησε, μέχρι να 'ρθει η χαριστική βολή, μήνες έξι. Λαμπάδα αναμμένη της στάθηκα. Να μην της λείψει τίποτα: φάρμακα, γιατροί, γυναίκες στην υπηρεσία της... Ούτε στιγμή δεν πέρασε από το μυαλό μου το γηροκομείο. Είμαι ήσυχη.